

Af Uni Vous Ortmann, Aarhus Gymnasium

MINE EUFEMISMER

Når jeg underviser i sprog, starter jeg altid med at fortælle at de børn jeg voksede op med, havde to sprog. I Vendsyssel var "fint" det sproglæreren talte. Alle børn talte "fint" i skolen. Med en vis accent og begrænset ordforråd, bevares, men så fint som man kunne. Udover det talte man "ri'ti", "rigtigt". "Ri'ti" var vendelbomål, livssproget. Kunne man ikke skelne mellem de to sprog – eller vidste man ikke hvornår man talte det ene eller det andet – var man idiot. Jeg kunne ikke tale et troværdigt vendelbomål fordi jeg var tilflytter. En del af min familie er engelsktalende. Min aldrende stedfar bruger MEGET lang tid på at forklare mig hvorfor jeg ikke bør bruge amerikanske udtryk når jeg nu skal forestille at være engelsklærer. Begge dele betyder at Kalles kaviar, ostkaka med hjortronsylt, Christmas puddings med ild, papirshatte, dild i alting, Bonfire night, brunsviger med flødeskumsgitter, alt sammen blandes i min covidbelastede hjerne med visne smagsløg. På trods af min individuelle kulturkombi var det helt enormt svært at flytte fra landsdelen med de to sprog til Århus da jeg var 15. Ingen referencer stemte mere, og det var svært at skabe en ny tilknytning.

Sådan oplever jeg at det er for en del af mine elever. Jeg underviser på et gymnasium hvor man næste år ikke må optage elever. Der HAR været problemer – det er vist ingen hemmelighed. Hvordan skal vi tale om det? En elev fortæller at han er træt af at skulle forklare at han ikke har fået tæsk som barn bare fordi han er vokset op i et bestemt boligområde. Men han kender lyden af andre der får det. Ghettounger, to-sprogede, gymnasiefremmede, udsatte boligområder, "solbrændte", eufemismen er mange, og vi bruger dem om teenagere der er svære at undervise. Nogle af de eufemismebelagte elever kæmper en brav kamp med skriftlighed. "Uni, vi er jo egentlig forskellige – skulle vi ikke undervises i to grupper?" Jeg kan godt se hvad han mener. Men der sker noget når de visner lidt under læsning af Hosekræmmeren, men alligevel er skarpe på at Esbens problem er manglen

på *mahr* og den manglende tålmodighed hos Cecilias far. Klassen har analyseret selvvalgte rap-værker. En del rapmusik bruger sprogspil – det enkelte værks sproglige områder peger på den enkelte gruppes udtalte identitetsfelt: etnicitet, køn, social position og meget andet. Sjældent har jeg lært så mange nye ord. Problemet med de komplekse elever er kommunikation: Nogle af dem siger ting til mig som jeg ALDRIG selv ville have drømt om at sige til en lærer. I starten tror jeg at det bliver et uendelig langt år, at jeg nu skal kæmpe for at motivere dem til overhovedet at deltage (o.k., det VAR dumt at starte med Blicher), men alting blæser hurtigt igennem, store ord er små knaster. Næste lektion er der fistbumps med ham der aldrig rigtig får afleveret, og vi kan tale om hvad han skal gøre.

Den øgede diversitet er et vilkår i dagens Danmark. Selv på keredanske oplandsgymnasier har eleverne flere kulturer, flere sprog, flere tilgange med sig. En del forskning viser dog at eufemismen ikke er det egentlige problem. At mestre to sprog er jo ikke et problem. Eufemismen buldrer. Den forskning jeg har mødt, peger på at problemet med "etniske elever" (min yndlingshadefemisme) på ingen måde er relateret til etniske, men til sociale forhold. Altså, elevernes problemer er de samme som da min far, rabarberdrengen, i 1959 valgte gymnasiet fremfor en læreplads som ordentlige mennesker. Først skulle han slås med familien, dernæst med den kultur han mødte på gymnasiet: Han blev ved med at føle sig fremmed hele sit liv. I danskfaget har vi jo heldigvis mulighed for at lade sprog, kultur og identitet mødes gennem sprog, litteratur og medier. Mødet mellem alle er ændret fra dengang det hele skulle være "fint". Simon Pasternak, forlagschef på Gyldendal, har for nylig sagt i et interview til Information: "Man kan håbe på, at vi får en litteratur, hvor diversitet ikke er en strategi, men bare en del af det vi læser, fordi verden er sådan."